

Ευαισθητοποίηση και οικονομική λογική

Επιχειρήσεις και κλιματικές αλλαγές

Ευαισθητοποιημένες στις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής και της ανάγκης για προστασία του περιβάλλοντος είναι αρκετές μεγάλες επιχειρήσεις σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης. Η έρευνα ουσιαστικά καταγράφει τις θέσεις 63 μεγάλων επιχειρήσεων σε 16 χώρες αναφορικά με τα μέτρα που έχουν υιοθετήσει ώστε να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου που συνδέονται με τις εργασίες τους. Πρόκειται για ομίλους με παρουσία σε βιομηχανίες όπως εκείνες της ενέργειας, των

μεταλλείων, των τροφίμων, των φαρμακευτικών προϊόντων και των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Στο πλαίσιο της έρευνας οι αξιωματούχοι του ΟΟΣΑ επιχειρήσαν να εστιάσουν στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν κάποιες από τις εταιρείες στην προσπάθεια περιορισμού των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου και να καταγράψουν τις εισηγήσεις τους για τα μέτρα υποστήριξης που αναμένουν από τις κυβερνήσεις των χωρών στις οποίες δραστηριοποιούνται.

ΣΕΛ. 36

Ο Γιώργος Ψαράς καταθέτει τις απόψεις του για τη βιωσιμότητα του ΤΚΑ

Αναγκαίες αλλαγές στους πυλώνες συνταξιοδότησης

Πολλά ακούστηκαν και γράφτηκαν πρόσφατα για τη βιωσιμότητα του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Κάποιοι είδαν μάλιστα και "πτώχευση". Και ο διάλογος συνεχίζεται όχι μόνο για το ΤΚΑ αλλά και για το γενικότερο συνταξιοδοτικό σύστημα στην Κύπρο. Τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Ο "Π" μίλησε με ένα από τους καλύτερους γνώστες του υφιστάμενου συστήματος, Γιώργο Μ. Ψαρά, ο οποίος ανέφερε πως πρέπει να γίνουν αλλαγές στους τρεις πυλώνες συνταξιοδότησης.

Χαρακτηρίζει επίσης σχεδόν αδύνατη την περαιτέρω αύξηση των εισφορών. "Ήδη, τονίζει, φτάσαμε σε υψηλά επίπεδα.

Πρέπει να υπάρξει ένα άλλο κομμάτι, αυτό της αναμόρφωσης του συστήματος που είναι η διαφοροποίηση ή μείωση των ωφελημάτων που είναι εξαιρετικά δύσκολη. Αλλά πρέπει να γίνει.

Όσον αφορά το όριο συνταξιοδότησης και υπάρχουν αντιδράσεις για να μην επεκταθεί. Για μένα το θέμα είναι ότι ή θα το κάνουμε τώρα, ή θα το κάνουμε στο μέλλον σε μεγαλύτερο βαθμό". ΣΕΛ. 74-75

ΟΙΚΟΝΟΜΕΙΝ: Στη ζώνη του λυκόφωτος

ΣΕΛ. 80

ΑΝΑΛΥΣΗ

Ποιος φταίει για τις χρεοκοπίες κρατών της ευρωζώνης

Τα κράτη ή το σύστημα; Ή μήπως οι βάρβαροι της αγοράς;

Του Κώστα Παναγιώτου

ΣΕΛ. 78

Η MTN δυναμικά στη σταθερή

Με σημαντικές εξαγγελίες η MTN Κύπρου παρουσίασε στη διάρκεια ειδικής εκδήλωσης τις νέες υπερσύγχρονες κτηριακές εγκαταστάσεις στα Λατσιά. Συγκεκριμένα, όπως αποκάλυψε ο διευθύνων σύμβουλος της MTN Κύπρου, Bassel Jamaledine, η MTN σύντομα θα λανσάρει στην αγορά αναβαθμισμένες υπηρεσίες σταθερής τηλεφωνίας.

Το δίκτυο οπτικών ινών, η ανάπτυξη του οποίου βρίσκεται σε εξέλιξη μέσα από μία επένδυση ύψους 20 εκατ. ευρώ, θα αξιοποιηθεί για την καλύτερη εξυ-

πνήτηση των ολοένα αυξανόμενων αναγκών των σύγχρονων επιχειρήσεων, αναφορικά με τη χωρητικότητα των συνδέσεων τους. Οι γραμμές ADSL έχουν ήδη αναβαθμιστεί, ώστε να είναι προσβάσιμες από περισσότερους συνδρομητές και να "τρέχουν" σε πιο υψηλές ταχύτητες. Επιπλέον, με τη χρήση του υπόγειου καλωδίου MINERVA, δίνεται στη MTN η δυνατότητα να παρέχει ακόμα πιο ποιοτικές υπηρεσίες διαδικτύου, τόσο σε ιδιώτες όσο και σε εταιρείες.

ΣΕΛ. 76

ΑΠΟΨΗ

Ή όλα ή (όπως πάντα στο τέλος) τίποτα

Συνεχίζουν το βιολί τους οι κυβερνώντες και η ΠΑΣΥΔΥ. Να φορολογηθεί ο πλούτος, το κέρδος, οι έχοντες και κατέχοντες. Να παταχθεί η φοροδιαφυγή. Όλοι συμφωνούμε με αυτές τις τοποθετήσεις. Όμως αυτοί που κερδίζουν περισσότερο, που έχουν τον περισσότερο πλούτο, οι περισσότεροι έχοντες και κατέχοντες δεν είναι άλλοι από τους βολεμένους στο και από το Δημόσιο. Σίγουρα υπάρχουν και ιδιώτες που βρίσκονται σε αυτή την κατηγορία. Σίγουρα υπάρχουν και φοροφυγάδες. Η ύπαρξή τους όμως βολεύει τους εκάστοτε κυβερνώντες και φυσικά την ΠΑΣΥΔΥ. Διότι τους χρησιμοποιούν - τους επικαλούνται για να συνεχίσουν το έργο τους. Όλοι όμως αγνοούν τη μάζα του κόσμου. Κάνουν πάντα και μόνον συγκρίσεις με αυτόν που τους βολεύει.

Την τριετία που διανύουμε, 2009-2011, το ΑΕΠ της Κύπρου θα παραμείνει σταθερό. Οι δημόσιοι υπάλληλοι θα συνεχίσουν με μέση αύξηση στις απολαβές τους 3% (σε πραγματικούς αριθμούς).

Αρα σε μια τριετία θα έχει αυξηθεί το ήδη μεγάλο χάσμα απολαβών τους κατά ένα επιπρόσθετο 10% (αυτό θα πει θυσία). Οι απολαβές τους θα αυξηθούν κατά 250-300 εκατ. ευρώ. Αυτό από κάπου πρέπει να φύγει. Είτε από κέρδη είτε από απολαβές υπαλλήλων. Πόσο σίγουρες λοιπόν είναι οι συντεχνίες και η Κυβέρνηση ότι η άντληση αυτών των επιπρόσθετων 250-300 εκατ. ευρώ δεν θα φύγει από τους υπόλοιπους εργαζόμενους; Πόσο σίγουροι είναι ότι αν φύγει από τα κέρδη των τραπεζών δεν θα αυξηθούν τα επιτόκια χορηγήσεων και άρα το κόστος πάλι θα καταλήξει στους δανειζόμενους; Δεν είναι και δεν τους ενδιαφέρει.

Ακόμη και να μην μετακυλιστεί στον απλό δανειζόμενο. Μας είπαν ότι θα επιβάλλουν επιπρόσθετους φόρους στο κέρδος. Μα τι είναι το κέρδος; Το κέρδος καταλήγει σε μερίσματα - δηλαδή και πάλι σε άτομα, είναι το εισόδημά τους. Καταλήγει σε συνταξιοδοτικά ταμεία και άρα είναι συντάξεις. Αν όχι, καταλήγει σε επενδύσεις που δημιουργούν θέσεις εργασίας.

Δαιμονοποιούμε τις λέξεις και δεν μας ενδιαφέρει η ουσία. Τα μαθηματικά είναι απλά. Για μερικές δεκαετίες οι απολαβές των δημοσίων υπαλλήλων αυξάνονται με ρυθμούς σαφώς ψηλότερους της οικονομίας. Επιπρόσθετα αυξάνεται και ο αριθμός τους. Άρα μεταφέρεται πλούτος από τον ιδιωτικό τομέα, είτε ονομάζεται υπάλληλος είτε επιχειρηματίας, προς τον δημόσιο τομέα. Δεν φτάνουν αυτά, κανένας δεν συνυπολογίζει το πραγματικό συνταξιοδοτικό κόστος - όφελος για τους δημοσίους υπαλλήλους. Δημιουργήσαμε μια φούσκα που θα σπάσει. Το κόστος της οποίας θα το πληρώσουν και οι -κυρίως νεότεροι- δημόσιοι υπάλληλοι. Ούτε γι' αυτούς δεν ενδιαφερόμαστε. "Να περάσουμε εμείς και ποιος γνωιάζεται για τους άλλους", αυτή είναι η νοοτροπία μας. Μακάρι να μπορούσαμε να πληρώναμε όλους με αυτά τα ποσά. Δυστυχώς δεν γίνεται.

Η ΠΑΣΥΔΥ ορθά λέει πως πρέπει να παταχθεί η φοροδιαφυγή. Το ερώτημα είναι κατά πόσο το εννοεί αυτό η ΠΑΣΥΔΥ. Ας ξεκινήσουμε από τα εύκολα, από την πάταξη της "νόμιμης φοροδιαφυγής" δηλαδή τη νομικά κατοχυρωμένη και παράλογη φοροαποφυγή. Ας ξεκινήσουμε από τις αφορολόγητες απολαβές του κομμουνιστή Προέδρου μας. Από τα αφορολόγητα επιδόματα των υπουργών, των βουλευτών, των Αιζάρηδων και βάλε. Ας ξεκινήσουμε από τη φορολόγηση των εφάπαξ. Ας ξεκινήσουμε από τα αφορολόγητα οφέλη των δημοσίων υπαλλήλων (αυτοκίνητα, υποτροφίες, χαμηλότοκα δάνεια, επιδοτούμενες διακοπές, ταμεία ευημερίας...). Αφού νοικοκυρέψουμε το σπίτι μας μετά ας πάμε και στη φοροδιαφυγή. Αυτό έκαναν και πέτυχαν τα σκανδιναβικά μοντέλα που επικαλούμαστε. Ας πάμε στην ομάδα των καθηγητών και δασκάλων που αντί να εργάζονται στην τάξη, τη χρησιμοποιούν ως πλατφόρμα προσέλευσης πελατών για τα διπλά παράνομα φροντιστήριά τους, στην ομάδα γιατρών του Δημοσίου που έχουν γραφεία στις πολυκλινικές, στην ομάδα χωρομετρών που την ώρα εργασίας κάνουν ιδιωτικές χωρομετρήσεις και τα απόγευμα πληρώνονται υπερωρίες γιατί δεν προλαβαίνουν... ο κατάλογος ατέλειωτος. "Μα πόσοι είναι αυτοί" με ρωτούν συχνά φίλοι δημόσιοι υπάλληλοι. Τότε τους ρωτώ και εγώ "μα πόσοι είναι οι ιδιώτες που επικαλείται η ΠΑΣΥΔΥ"; και σιωπών. Απλά όλοι μας υιοθετούμε τα επιχειρήματα που μας βολεύουν για να μην κάνουμε τίποτα και φυσικά στο τέλος δεν κάνουμε τίποτα.

Του Δημήτρη Γεωργιάδη

10 οικονομία/συνέντευξη

Οι αναγκαίες αλλαγές στους τρεις πυλώνες συνταξιοδότησης

Άλλο επάρκεια κι άλλο βιωσιμότητα

Πριν μερικές εβδομάδες δημιουργήθηκε ένα θέμα - παρεξήγηση από μια ανακοίνωση του συνδέσμου αναλογιστών Κύπρου, κατά πόσο το ΤΚΑ θα "πρωτεύσει" ή όχι σε μια δεκαετία. Αυτό άνοιξε για μια ακόμη φορά τον διάλογο, όχι μόνο για το ΤΚΑ αλλά και για το γενικότερο συνταξιοδοτικό σύστημα στην Κύπρο. Τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Ο "Π" μίλησε με ένα από τους καλύτερους γνώστες του υφιστάμενου συστήματος, ο Γιώργος Μ. Ψαράς.

Του **Δημήτρη Γεωργιάδη**

Ο κ. Ψαράς είναι ο διευθύνων αναλογιστής της i.e. Muhanna & co (Actuaries and Consultants), πρώην πρόεδρος του Συνδέσμου Αναλογιστών Κύπρου και ιδρυτικό μέλος της επιτροπής Κοινωνικής Ασφάλισης του Διεθνούς Συνδέσμου Αναλογιστών (International Actuarial Association), και πρώην πρόεδρος του Round Table International.

Η εταιρεία i.e. Muhanna & co κλείνει 25χρονη παρουσία στην Κύπρο τον Μάρτιο του 2011.

Αναφερόμενος στο βασικό ερώτημα, ο κ. Ψαράς ανέφερε πως "Υπάρχουν δυο στατιστικά βιωσιμότητας. Το ένα είναι αυτό που χρησιμοποιεί το υπουργείο Εργασίας και δείχνει ότι από το 2050 και μετά δεν θα μπορεί πλέον το ΤΚΑ να πληρώνει τις υποχρεώσεις του. Το δεύτερο, που χρησιμοποίησε ο σύνδεσμος, αφορά το πότε τα έσοδα θα είναι λιγότερο από τα έξοδα, δηλαδή πότε θα αρχίσει να μειώνεται το αποθεματικό. Δημόσια γινόταν μια λανθασμένη σύγκριση διαφορετικών στοιχείων. Σίγουρα με την οικονομική κρίση, το στατιστικό στοιχείο που αφορά το 2030 (όταν οι πληρωμές θα ξεπεράσουν τις εισπράξεις) έχει επηρεαστεί. Το ερώτημα που πρέπει να απαντήσουμε είναι το εξής. Είναι μακροπρόθεσμα βιώσιμο το ΤΚΑ; Το πότε για μένα είναι δευτερεύον υπό τις περιστάσεις. Το 1980 τέθηκε σε εφαρμογή ένα νέο σύστημα παροχής συντάξεων πολύ πιο γενναιόδωρο από το σχέδιο που ίσχυε πριν το 1980, που ήταν ένα σχέδιο που πλήρωνε ένα επίπεδο ωφελήματος χωρίς να έχει σχέση με τις αποδοχές. Από το 1980 αυξήθηκαν τα ωφελήματα αλλά και οι εισφορές.

Κατά την άποψή μου όμως, οι εκάστοτε κυβερνήσεις έδωσαν πάρα πολλά ωφελήματα και

Αναπόφευκτη θεωρεί την αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης ο κ. Ψαράς. Προειδοποιεί ότι, όσο καθυστερούμε, τόσο περισσότερο θα πρέπει να αυξηθεί.

επιπρόσθετα άλλαξαν πολλά άλλα πράγματα που έφεραν το ΤΚΑ στη σημερινή του θέση. Ένα σοβαρό θέμα είναι ότι οι Κύπριες γυναίκες σταμάτησαν να γεννούν στο σημείο που αναλογεί σχεδόν 1,5 παιδιά για κάθε γυναίκα. Ο πληθυσμός των Κυπρίων δεν αναπληρώνεται προς το παρόν. Το 2008 αναμενόταν και αύξηση του αριθμού των γεννήσεων και κατά την άποψή μου δεν φαίνεται να γίνεται αυτό το πράγμα. Έτσι λοιπόν, πρέπει να ανησυχούμε για το πού πάει το ΤΚΑ. Ο κόσμος ζει πολλά χρόνια, δεν υπάρχουν αρκετές γεννήσεις και εκτός από αυτό έχουμε το κόστος της κρατικής μηχανής που επηρεάζει αρνητικά τον προϋπολογισμό. Τώρα έχουμε και την οικονομική κρίση που επηρεάζει αρνητικά όλες τις παραμέτρους. Αυτά τα τέσσερα ζητήματα είναι

που με κάνουν τα ανησυχώ για το ΤΚΑ.

Είναι παραδεχτό απ' όλους ότι το ΤΚΑ δεν είναι βιώσιμο. Ποια μέτρα θα πρέπει να ληφθούν για ανατροπή της πορείας αυτής;

Αυτό που βλέπω σχεδόν αδύνατο είναι η περαιτέρω αύξηση των εισφορών. Ήδη φτάσαμε σε υψηλά επίπεδα. Αυτό όμως από μόνο του δεν είναι αρκετό. Πρέπει να υπάρξει ένα άλλο κομμάτι, αυτό της αναμόρφωσης του συστήματος που είναι η διαφοροποίηση ή μείωση των ωφελημάτων που είναι εξαιρετικά δύσκολη. Αλλά πρέπει να γίνει. Όσον αφορά το όριο συνταξιοδότησης να υπάρχουν αντιδράσεις για να μην επεκταθεί. Για μένα το θέμα είναι ότι ή θα το κάνουμε τώρα, ή θα το κάνουμε στο μέλλον σε με-

γαλύτερο βαθμό. Αλλά υπάρχουν και άλλου είδους εισηγήσεις που μπορούν να κάνουν το σύστημα πιο ευέλικτο. Γιατί να μην επιτρέψουμε την αφυπηρέτηση από το 60ό μέχρι το 67ο; Αλλά εκείνος που θέλει να αφυπηρευτεί στο 60ό πρέπει να γίνεται η αναλογική και δίκαια μείωση στην σύνταξη του. Με άλλα λόγια θα μπορεί κάποιος να αφυπηρευτεί στα 60 του χρόνια, αλλά και στα 67 του και μάλιστα με κίνητρο.

Ακόμη αυτή τη στιγμή για να δικαιούσαι να πάρεις σύνταξη από το ΤΚΑ χρειάζονται κάποια χρόνια ασφάλισης -τα οποία είναι 8 αυτή τη στιγμή και θα αυξηθούν στα 10. Κατά την άποψή μου θα πρέπει να αυξηθεί σημαντικά ίσως και στα 30, για να "αναγκαστεί" ο πολίτης να μεριμνά νωρίς για τη σύνταξη του.

Ιδανική υπό τις περιστάσεις είναι η δημιουργία ενός αποθεματικού το οποίο θα χρησιμοποιείται σε περιόδους που δεν μπορεί να ανταποκριθεί το κράτος, εξηγεί ο Γιώργος Ψαράς.

Το αποθεματικό και η διαχείρισή του

Αρκετό το ένα δις

Τελικά θα πρέπει να δημιουργηθεί αποθεματικό ή όχι;

Τα ΤΚΑ, γενικά ομιλούντες, ουδέποτε είχαν σκοπό να χρηματοδοτούνται πλήρως από τη δημιουργία τους. Τα κράτη χρειάζονταν χρήματα. Ας πάρουμε για παράδειγμα την Κύπρο μετά το 1974, που είχε μετατραπεί σε ένα εργοτάξιο. Κάποιος διερωτόταν από πού θα δανειζόταν αυτά τα χρήματα η Κυβέρνηση; Η απάντηση ήταν τότε ξεκάθαρη "μα αφού έχουμε το ΤΚΑ του οποίου τότε τα έσοδα υπέρβαιναν κατά πολύ τα έξοδα γιατί να μην τα χρησιμοποιήσουμε για τη χρηματοδότηση αυτών των έργων". Η απάντηση δεν είναι ξεκάθαρη και εξαρτάται από την κατάσταση που βρίσκεται η οικονομία. Σαν αναλογιστής, θα έλεγα ναι, θα ήταν πολύ καλά αν είχαμε το αποθεματικό. Για ένα άτομο που έχει αντίληψη της οικονομίας, αυτό είναι σχεδόν αδύνατον να γίνει. Με ποιο τρόπο να γίνει; Να πάρουμε 7 δις από το κράτος (που δεν τα έχει) για να κάνουμε τι αποθεματικό;

Θεωρείτε την πολιτική της δημιουργίας αποθεματικού με δόσεις των 200 εκατ. ευρώ ικανοποιητική;

Η διαδικασία που εφαρμόστηκε (το πολύ σταδιακό) θα έλεγα δεν είναι ικανοποιητική. Αλλά ξέρω ότι είναι αδύνατο να δημιουργηθεί πλήρες αποθεματικό με τα 7 δις γιατί θα δημιουργήσει άλλα προβλήματα στην οικονομία. Πού θα βρει η Κυβέρνηση τα χρήματα; Αν δανειστεί η Κυβέρνηση, θα πληρώνει πιο ψηλό επιτόκιο. Αυτό το ψηλό επιτόκιο θα πρέπει να καλυφθεί από επιπρόσθετη φορολογία. Άρα θα έχει και πάλι κόστος ο φορολογούμενος. Εγώ σαν αναλογιστής εκτιμώ ότι θα έπρεπε να έχουμε κάποιου είδους αποθεματικό για να το χρησιμοποιούμε για καιρούς δύσκολους. Δηλαδή να συνεχίσει να λειτουργεί το σύστημα περίπου όπως σήμερα και όταν π.χ. λόγω κρίσης δυσκολεύεται ή αδυνατεί το κράτος να πληρώσει τα ωφελήματα, τότε να χρησιμοποιείται το αποθεματικό. Στην κατάσταση που βρισκόμαστε σήμερα δεν πιστεύω ότι

μπορεί να αλλάξει ο τρόπος χρηματοδότησης του ΤΚΑ. Εγώ θα ήμουν ικανοποιημένος με ένα αποθεματικό του 1 δις το οποίο θα αυξάνεται πολύ σταδιακά. Γιατί δεν μπορείς να σοκάρεις το σύστημα. Γιατί έτσι θα καταρρεύσουν όλα.

Η διαδικασία δημιουργίας του αποθεματικού ενός δις ξεκίνησε. Το ερώτημα είναι ποιος και πώς θα το διαχειρίζεται;

Βασικός κανόνας σε κάθε επένδυση είναι η διασπορά του κινδύνου. Να μην βάζεις όλα τα αυγά σου σε ένα καλάθι. Άρα το οποιοδήποτε αποθεματικό δεν θα πρέπει και αυτό να "επενδυθεί" στο κράτος με τη μια ή την άλλη μορφή. Υπάρχουν δυο διαφορετικές προσεγγίσεις για το θέμα. Η πρώτη λέει γιατί να βγάλουμε τα χρήματα αυτά εκτός Κύπρου και να μην βοηθήσουμε τις επενδύσεις εντός Κύπρου; Από την άλλη, αν τα αφήσουμε στην Κύπρο ή ακόμη τοποθετηθούν σε κρατικά ομόλογα αυξάνεις τον κίνδυνο, αν πάει κάτι στραβά στην Κύπρο. Αυτό είναι καθαρά θέμα διαχείρισης του κινδύνου.

Πρώθηση του 2ου και του 3ου πυλώνα συντάξεων

Αρκετοί υποστηρίζουν ότι το κράτος, δηλαδή τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης θα πρέπει να μεριμνούν - να προσφέρουν μια ελάχιστη σύνταξη. Αν κάποιος επιθυμεί κάτι περισσότερο τότε θα πρέπει να φροντίζει ο ίδιος είτε μέσω επαγγελματικών ταμείων (δεύτερος πυλώνας) είτε ιδιωτικών (τρίτος πυλώνας).

Αυτή ακριβώς είναι και η δική μας φιλοσοφία. Αυτό εφαρμόζεται σχεδόν σε όλο τον κόσμο. Ακόμη, λαμβάνοντας υπόψη ότι το ΤΚΑ που ήδη άρχισε η αναμόρφωσή του με την αύξηση των εισφορών και σε κάποια στιγμή θα πρέπει να υπάρξουν και αλλαγές (μειώσεις) και στα ωφελήματα, θα πρέπει κάποιος να βλέπει πέρα από το ΤΚΑ. Ο κάθε ένας θα πρέπει να εκτιμήσει ποιες θα είναι οι ανάγκες του, τι επίπεδο διαβίωσης θα επιθυμεί να έχει όταν συνταξιοδοτηθεί. Μετά θα πρέπει να υπολογίσει το ύψος της σύνταξης για να ικανοποιήσει αυτές τις ανάγκες.

Εδώ, το κράτος διαδραματίζει μεγάλο ρόλο με το να δώσει τις κατάλληλες κατευθύνσεις στους εργοδότες και ιδιώτες για να μπορέσουν να αναπτύξουν τον δεύτερο και τρίτο πυλώνα. Θα πρέπει να θεσμοθετήσει το όλο σύστημα, να μπουν ξεκάθαροι κανόνες και σωστά κίνητρα και αντικίνητρα, για να βοηθούν και να οδηγούν τον κάθε πολίτη στο να κάνει σωστό προγραμματισμό. Ακόμη, σε αυτό το κομμάτι παίζει ρόλο και η ασφαλιστική βιομηχανία. Αλλά μπορεί και να μην έχει ρόλο, υπάρχουν όμως τρόποι που μπορεί να γίνει αυτό το πράγμα.

Μιλήσατε για σωστά κίνητρα και αντικίνητρα. Μπορείτε να μας δώσετε λίγα παραδείγματα;

Ας πάρουμε τα ταμεία προνοίας στην Κύπρο που ανήκουν στον δεύτερο πυλώνα. Στην πραγματικότητα, όπως έχουν εξελιχθεί, δεν είναι μέρος του δεύτερου πυλώνα. Η ευελιξία που έχουν σήμερα τα ταμεία προνοίας, να δανείζεται το μέλος έναντι της αποταμίευσής του ή να εισπράττει όταν αλλάζει εργοδότη, έχουν ανατρέψει το αρχικό στόχο. Άποψή μου είναι ότι πρέπει να υπάρξει συζήτηση με τους κοινωνικούς εταίρους έτσι ώστε να δουν κατά πόσο ο τρόπος που λειτουργούν θα πρέπει και πρέπει να αλλάξει. Υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν ότι τα ταμεία προνοίας σε μεγάλο βαθμό δεν χρησιμοποιούνται κατά την αφυπηρέτηση αλλά πολύ προηγουμένως. Δεν υπάρχει φορέας ή μηχανισμός μεταφοράς ταμείου προνοίας. Πιστεύουμε ότι το κράτος θα μπορούσε να επέμβει νομοθετικά για να προστατεύσει τον πολίτη. Ακόμη το κράτος θα μπορούσε να καταστήσει τη συμμετοχή στα συνταξιοδοτικά ταμεία υποχρεωτική. Δυστυχώς διαπιστώνουμε ότι οι νέοι δεν ασχολούνται με το θέμα της σύνταξης και οι μεγάλοι σε ηλικία ανησυχούν πάρα πολύ, όταν είναι κάπως αργά. Γι' αυτό απαιτείται παρέμβαση.

Το κράτος θα πρέπει να ενθαρρύνει τον δεύτερο και τρίτο πυλώνα συνταξιοδότησης. Το ΤΚΑ ακόμη και να καταστεί βιώσιμο δεν θα είναι επαρκές, αναφέρει ο Διευθύνων Αναλογιστής της Μυήαπνα Ε & Co.

Για τον τρίτο πυλώνα υπάρχουν αρκετά μέσα με τα οποία μπορεί κανείς να επενδύσει και να δημιουργήσει σχέδια. Η ασφαλιστική αγορά προσφέρει πολλά προϊόντα. Αλλά υπάρχει χώρος για καλύτερη χρήση των προϊόντων, όπως για παράδειγμα την προσφορά μηνιαίας σύνταξης αντί του εφάπαξ ποσού. Εδώ δυσκολευόμαστε γιατί είμαστε ένα μικρό νησί. Γιατί για να λειτουργεί η μηνιαία σύνταξη και να είναι εξασφαλισμένο αυτό, πρέπει να υπάρχουν μεγάλοι αριθμοί. Μπορεί να είναι ακριβό το κόστος, για μια ασφαλιστική εταιρεία να δίνει μηνιαία σύνταξη, γιατί πρέπει να καλύψει το θέμα της μακροζωίας.

Υπάρχει ένα μοντέλο συνδυασμού των τριών πυλώνων που ισχύει σε άλλη χώρα και θεωρείται επιτυχημένο, ώστε να μπορέσει να το ακολουθήσει και η Κύπρος; Η Ολλανδία και η Αγγλία έχουν τα καλύτερα μοντέλα. Δεν υπάρχει όμως λόγος να τους ακολουθήσουμε κατά γράμμα. Η Κύπρος μπορεί από μόνη της να δημιουργήσει κάτι νέο. Κάτι που να προσαρμόζεται στις ανάγκες

και ιδιαιτερότητές της. Τα ταμεία προνοίας στην Κύπρο είναι πολύ καλά, αλλά απαιτούνται κάποιες διορθώσεις. Θέλουν σωστό τρόπο διακυβέρνησης και κατανομής του ωφελήματος. Που αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει. Είμαστε η μόνη χώρα στον κόσμο που προσφέρει φοροαπαλλαγές στις εισφορές του ταμείου προνοίας, ενώ δεν είναι συνταξιοδοτικά. Άρα πρέπει να αλλάξουμε κάτι.

Πόσο ικανοποιητικές είναι οι συντάξεις που παρέχει το ΤΚΑ; Κάποιοι παραπονιούνται ότι είναι πενιχρές;

Όσον αφορά το ΤΚΑ, πράγματι υπάρχει πολύς κόσμος που παραπονιέται για τη σύνταξή του. Διερωτήθηκε όμως ποτέ κανείς γιατί η σύνταξή του είναι τόσο χαμηλή; Μήπως είναι διότι δεν έβαζε την εισφορά που έπρεπε, όταν έπρεπε και συγκρίνει τον τελευταίο του μισθό στα 63 του με τα λεφτά που θα του δώσει το ΤΚΑ. Ο κόσμος έχει τη λανθασμένη εντύπωση ότι αν αυξήσει την εισφορά του τα τελευταία δυο χρόνια πριν αφυπη-

ρετήσει ότι θα αυξηθεί η σύνταξή του. Πρέπει να εισφέρει σε όλα τα χρόνια καλά για να έχει υψηλή σύνταξη. Θα έπρεπε το κράτος να εξηγήσει στον κόσμο ότι για να έχει υψηλή σύνταξη θα πρέπει να συνεισφέρει διαχρονικά πάνω στο πραγματικό του εισόδημα από την ημέρα που εισέρχεται στην αγορά εργασίας μέχρι τη μέρα που αφυπηρετεί. Επιπρόσθετα το ΤΚΑ έχει ένα μέγιστο ποσό ασφαλιστέων αποδοχών. Μέχρι αυτό το ποσό γίνονται συνεισφορές και μέχρι αυτό το ποσό υπολογίζεται αναλογικά η σύνταξη. Κάποιος που έχει πολύ ψηλότερες έστω και δηλωμένες απολαβές δεν θα εισπράξει την αναλογη σύνταξη. Αν με ρωτάτε, δεν είναι ρόλος του ΤΚΑ να καλύπτει αυτή την ανάγκη για αυξημένη σύνταξη. Γι' αυτό είναι αναγκαίο ο δεύτερος και ο τρίτος πυλώνας.

Αρκετοί από τους σημερινούς χαμηλοσυνταξιούχους δεν είχαν εισφορές ή εισέφεραν για λίγα χρόνια στο αναλογικό σχέδιο, με αποτέλεσμα οι συντάξεις τους να είναι χαμηλές.

Αναδιάρθρωση συνταξιοδοτικού συστήματος

Ημικρατικό έλλειμμα 1,2 δισ.

Ακόμει συχνά για τη βιωσιμότητα του ΤΚΑ και για το δημοσιονομικό βάρος του συνταξιοδοτικού στην Κυβέρνηση. Τι γίνεται όμως με τα συνταξιοδοτικά των ημικρατικών οργανισμών και των δήμων;

Μελέτες ανεβάζουν το συνολικό αναλογιστικό έλλειμμα στο 1,2 δισ. Θα ξεχωρίζα τους οργανισμούς αυτούς σε τρεις κατηγορίες. Είναι αυτοί που τα ταμεία τους είναι πολύ καλά χρηματοδοτούμενα, άλλους που είναι κάπου στο μέσο και άλλους που δεν χρηματοδοτούνται καθόλου. Αυτοί που δεν χρηματοδοτούν καθόλου είναι κατά κύριο λόγο ορισμένοι δήμοι που ακολουθούν χρηματοδότηση παρόμοια με αυτήν του κράτους. Μετά έχουμε οργανισμούς που θέλουν να χρηματοδοτήσουν τα ταμεία τους, αλλά για κάποιο λόγο δεν μπορούσαν να φτάσουν σε υψηλά επίπεδα χρηματοδότησης και μετά έχουμε οργανισμούς που έχουν πέ-

ραν του 90% χρηματοδοτούμενα ταμεία. Μήπως θα πρέπει και το κράτος να δημιουργήσει αποθεματικό για τις συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων;

Το κράτος ουδέποτε σκέφτηκε ότι θα χρηματοδοτήσει οτιδήποτε. Το ερώτημα είναι, μπορεί το κράτος ή οποιοσδήποτε άλλος έχει ένα σχέδιο να πληρώνει το κόστος; Η ερώτηση αυτή δεν πρέπει να αφορά μόνο μια χρονιά αλλά όσο θα διαρκέσει η υποχρέωση. Αν ναι, τότε είναι εντάξει. Αν όχι, τότε θα πρέπει να αυξηθούν τα έσοδα ή να μειωθούν τα έξοδα. Αν βλέπουμε ότι η ανάπτυξη της Κύπρου δεν μπορεί να συνεχίσει σε τέτοιο βαθμό που να πληρώνει τα έξοδα τότε ένας καλός οικονομολόγος θα έλεγε "εφόσον δεν μπορώ να βσιωτώ στη συνεχή ανάπτυξη της οικονομίας -ιδίως με τις σημερινές οικονομικές συνθήκες- πρέπει να βρω τρόπο να μετριάσω τον

κίνδυνο να μην είναι βιώσιμα". Πώς θα το κάνω αυτό; Οι επιλογές είναι λίγες. Μείωση των εξόδων, δηλαδή μείωση ωφελημάτων, με κάποιο τρόπο. Υπάρχουν χώρες που συνειδητοποιούν αυτό το πρόβλημα και κατανοώντας τη δυσκολία του να πεις κάποιου που έχει ωφελήματα ότι θα διαφοροποιηθούν, έχουν προχωρήσει στο κλείσιμο των σχεδίων αυτών σε νεοεισερχόμενους. Ταυτόχρονα προχώρησαν στη δημιουργία νέων ταμείων που θα ισοζυγίζουν καλύτερα τις συνεισφορές με τα ωφελήματα.

Εισπείστε δηλαδή, και για την Κύπρο, τη δημιουργία ενός συνταξιοδοτικού ταμείου για τον δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα;

Ακούστε μια εισήγηση. Όλοι οι ημικρατικοί, όλα τα ταμεία των δήμων και το σχέδιο των δημοσίων υπαλλήλων από την 1/1/2011 δεν θα δέχονται νέα μέλη. Όλοι μπαίνουν κανονικά

στο ΤΚΑ. Αυτό είναι καλό γιατί βάζουμε ένα φραγμό στην αύξηση των ελλειμμάτων σε όλους αυτούς του οργανισμούς. Αλλά αν δεν αλλάξει ταυτόχρονα και το ΤΚΑ, όπως αναφέραμε προηγουμένως, τότε απλά μεταφέρουμε τα προβλήματα. Ακόμη η Κυβέρνηση ή οι ημικρατικοί, όπως κάθε άλλος εργοδότης, αν κρίνουν αναγκαίο μπορούν να δημιουργήσουν ένα συνταξιοδοτικό Ταμείο (δεύτερος πυλώνας) στο οποίο όμως θα γίνονται κανονικά εισφορές και τα ωφελήματα θα είναι ανάλογα με αυτές.

Πρέπει φυσικά να πω ότι οι τελικές λύσεις θα πρέπει να είναι προϊόν λεπτομερούς μελέτης και συζήτησης όλων των ενδιαφερομένων και ειδικότερα των κοινωνικών εταίρων αλλά και των ειδικών, όπως είναι οι αναλογιστές. Τα πιο πάνω αποτελούν τροφή για προβληματισμό.